

mgr Krzysztof Nowysz

KLAUZULA GENERALNA DOBRA RODZINY W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM RODZINNYM

Streszczenie

Przedmiotem rozprawy jest klauzula generalna dobra rodziny rozumiana jako narzędzie wykorzystywane przez sąd rodzinny w procesie rozstrzygania opartym o zindywidualizowane oceny danej sytuacji. Motywację do podjęcia badań stanowiło szcążkowe opracowanie tego zagadnienia w dotychczasowym piśmiennictwie prawniczym. Autor starał się wypełnić tę lukę, korzystając z metod dogmatyczno-prawnych, analitycznych i teoretyczno-prawnych. Poruszana problematyka zaprezentowana została w płaszczyźnie: teoretyczno-doktrynalnej, normatywnej oraz praktycznej.

Centralne zagadnienie pracy scharakteryzowane zostało w dwóch perspektywach. Pierwsza utożsamiana klauzulę generalną dobra rodziny bezpośrednio ze zwrotem niedookreślonym zawartym w konkretnym przepisie. Druga umiejscawia ją w ramach szerszej zakresowo klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego. Zgodnie z przyjętą supozycją modyfikuje ona wówczas nie jeden, ale całą grupę przepisów dotyczących stosunków rodzinnych.

Poruszana problematyka omówiona została przez pryzmat zasad interpretacji i stosowania przepisów prawa rodzinnego. W pracy odwołano się do ewolucji pojęcia oraz jego związku z konstytucyjną zasadą ochrony rodziny. Omówiono wpływ dokonywanych ocen na proces wykładni przepisów. Zaproponowano kryteria wspomagające kwalifikację określonego rozstrzygnięcia jako zgodnego z dobrem rodziny. Odniesieniem dla prowadzonych rozważań było pojęcie „dobra” jako podstawy tworzenia i stosowania prawa.

W rozprawie porównano terminologię i aparaturę pojęciową refleksji prawniczej oraz etycznej. Przedstawiono konieczne dla zrozumienia materii podstawy rekonstrukcji norm prawnych z przepisów. Zaakcentowano rosnące znaczenie praktyczne klauzuli generalnej dobra rodziny przez wpływ prawa międzynarodowego na polski porządek prawny. Czynione

refleksje uwzględniały członkostwo Polski w organizacjach międzynarodowych zajmujących się ochroną praw człowieka, w tym praw rodziny, kobiet oraz małoletnich dzieci.

Tekst nawiązuje do trudności związanych z jednoznaczną charakterystyką pojęcia „dobro rodziny”. Podkreśla jego interdyscyplinarność. Wskazuje na przenikające się w jego strukturze aspekty filozoficzne, psychologiczne, etyczne, socjologiczne oraz pedagogiczne. W tym kontekście omawiana konstrukcja zaprezentowana została jako modyfikator przepisów prawa materialnego oraz procesowego, którego istotę stanowi ocena dokonywana na płaszczyźnie aksjologicznej.

Procesowi rozstrzygnięcia opartego o klauzulę generalną dobra rodziny przypisano konieczność podejścia metodologicznego. Przedstawiono sposób rozstrzygnięcia oparty o metodę porównania skutków alternatywnych rozwiązań oraz współpracy sądów rodzinnych z instytucjami zajmującymi się opieką oraz wsparciem rodzin. W tym zakresie szczegółowo omówiona została opinia opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów oraz formuła współdziałania sądu rodzinnego z organami, instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Za szczególnie istotny przejaw realizacji klauzuli generalnej dobra rodziny uznano wspieranie alternatywnych metod rozwiązywania sporów rodzinnych, w tym mediacji.

W rozprawie klauzuli generalnej dobra rodziny nadano funkcję narzędzia służącego implementacji aksjologii konstytucyjnej na płaszczyznę codziennej praktyki orzeczniczej. Jej praktyczne wykorzystanie zwiększa ma transparentności procesu ustalania ocen uznawanych za powszechnie obowiązujące w społeczeństwie. W warstwie ustalania stanu faktycznego omówiono sposób wykorzystania klauzuli generalnej dobra rodziny na gruncie przepisów regulujących postępowanie dowodowe. Szczególną uwagę poświęcono odrębnościom i zakazom w pozyskiwaniu informacji.

W rozprawie określono instytucjonalną rolę sędziego sądu rodzinnego i wpływ jego cech osobowościowych na prawidłowe stosowanie klauzuli generalnej dobra rodziny. Oceny sędziowskie dokonywane z pominięciem prawidłowości procesów społecznych, a także nieuwzględniające następstw wydawanych orzeczeń uznano za społecznie szkodliwe. Wskazano, że prowadzą one do błędów w ustaleniach faktycznych, wpływają na niewłaściwe stosowanie przepisów prawa, a ostatecznie implikują wadliwość wydawanego orzeczenia.